

महाराष्ट्राची संक्षिप्त सांख्यिकी १९८५

HANDBOOK OF BASIC STATISTICS
OF
MAHARASHTRA STATE
1985

अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई
[किंमत/PRICE : रु./Rs. 9.75]

महाराष्ट्राची संक्षिप्त सांख्यिकी

१९८५

**HANDBOOK OF BASIC STATISTICS
OF
MAHARASHTRA STATE
1985**

**DIRECTORATE OF ECONOMICS AND STATISTICS
GOVERNMENT OF MAHARASHTRA
BOMBAY**

महाराष्ट्राची संक्षिप्त सांख्यिकी ह्या वार्षिक प्रकाशनाचा हा चौथा मराठी-इंग्रजी संयुक्त अंक १९८५ ह्या संदर्भ वर्षासाठी तयार करण्यात आला असून मालिकेतील तो पंचविसावा आहे. महाराष्ट्र राज्यासंबंधी विविध सामाजिक आणि आर्थिक विषयांवरील उपलब्ध असलेली अद्ययावत आकडेवारी थोडक्यात सादर करणे हा या पुस्तिकेचा मुख्य उद्देश आहे. महाराष्ट्र राज्य व भारत यांची तुलनात्मक आर्थिक परिस्थिती मांडण्याच्या उद्देशाने सुरुवातीच्या तक्त्यात भारताची माहितीदेखील देण्यात आली आहे. तक्त्यांच्या शेवटी राज्याची आर्थिक प्रगती दर्शविण्यासाठी काही निवडक निर्देशांक प्रस्तुत केले आहेत. ह्या अंकात दुग्धव्यवसाय, आयुर्विमा व इतर विमा, रेल्वे, वंशकीय सुविधा इत्यादी विषयांवरील माहिती नव्याने समाविष्ट करण्यात आली आहे.

अद्ययावत माहिती देण्याच्या प्रयत्नात काही ठिकाणी अस्थायी आकडेवारी वापरण्यात आली आहे. अंतिम आकडे उपलब्ध होतील तेव्हा ही आकडेवारी सुधारण्याची शक्यता आहे.

ही पुस्तिका तयार करण्याच्या कामी राज्य व भारत सरकारची विविध खाती तसेच निमसरकारी संस्था यांचे जे सहकार्य मिळाले त्याबद्दल आभारी आहे.

ही छोटी पुस्तिका तत्कालिक संदर्भासाठी उपयोगी पडेल अशी आशा आहे.

मुंबई :

दिनांक २५ ऑक्टोबर १९८५.

सु. म. विद्वांस

अर्थ व सांख्यिकी संचालक

मुंबई.

महाराष्ट्राची संक्षिप्त सांख्यिकी
HANDBOOK OF BASIC STATISTICS OF MAHARASHTRA STATE
1985

अनुक्रमणिका/CONTENTS

वर्ष २५

Vol. XXV

विषय	पृष्ठ PAGE	Subject
प्रस्तावना		Preface
दृष्टिक्षेपात महाराष्ट्र	..	Maharashtra State at a glance.
(i) सामान्य माहिती	1	General information.
(ii) भारताशी तुलना	2	Comparison with India.
1. हवामान		<i>Climate</i>
1.1. निवडक केंद्रातील कमाल व किमान तपमान व पावसाचे दिवस आणि वार्षिक पाऊस.	10	Maximum and minimum temperature, rainy days and annual rainfall at selected centres.
2. क्षेत्रफळ आणि लोकसंख्या		<i>Area and Population</i>
2.1. पुरुष व स्त्रिया यांची जिल्हावार संख्या	12	Male and female in each district.
2.2. जिल्हावार ग्रामीण व नागरी लोकसंख्या	14	Rural and urban population in each district.
2.3. जिल्हावार क्षेत्रफळ आणि लोकसंख्येची घनता.	16	Area and density of each district.
2.4. जिल्हावार साक्षरतेचे प्रमाण (शेकडेवारी)	17	Percentage of literacy in each district
2.5. १९०१ पासून लोकसंख्येतील दशवर्षीय चढउतार.	18	Decadal variation in population since 1901.
2.6. शहरांच्या लोकसंख्या-गटाप्रमाणे नागरी लोकसंख्या.	19	Urban population by size-class of towns.
2.7. वस्ती असलेल्या खेड्यांचे लोकसंख्येनुसार वर्गीकरण.	20	Classification of inhabited villages according to population.
2.8. एक लाख किंवा अधिक लोकसंख्या असलेली शहरे/शहर संकुले.	21	Cities/Urban Agglomerations with population of 1,00,000 or above.
2.9. काम करणाऱ्यांचे व न करणाऱ्यांचे वर्गीकरण	23	Classification of workers and non-workers.
2.10. अनुसूचित जाती आणि जमाती यांची लोकसंख्या.	24	Population of scheduled castes and scheduled tribes.
2.11. प्रकारानुसार महाराष्ट्र राज्यातील अपंगांची संख्या.	25	Disabled population in Maharashtra State by type of disability.

विषय	पृष्ठ PAGE	Subject
3. शेती		<i>Agriculture</i>
3.1. जमिनीचा वापर	26	Land utilisation.
3.2. जिल्हावार लागवडीलायक क्षेत्र आणि लागवड केलेले क्षेत्र.	27	Districtwise break-up of culturable area and cultivated area.
3.3. प्रमुख पिकांखालील क्षेत्र आणि त्यांचे उत्पादन.	29	Area and outturn of principal crops.
3.4. जिल्हावार प्रमुख पिकांखालील क्षेत्र व त्यांचे उत्पादन.	30	Area and outturn of principal crops in each district.
3.5. प्रमुख पिकांच्या उत्पादनांचे निर्देशांक	34	Index numbers of production of principal crops.
3.6. मृद संधारण, जमीन सुधारणा इत्यादी योजनांखालील प्रगती.	36	Progress under soil conservation and land reclamation.
3.7. रासायनिक खतांचे वाटप	37	Distribution of chemical fertilisers.
3.8. शेतीची अवजारे	38	Agricultural implements.
3.9. शेती पंपांना धोज पुरवठा	39	Agricultural pumps energised.
3.10. महाराष्ट्रातील एकूण बहित धारण जमिनी, त्यांचे एकूण क्षेत्र व सरासरी क्षेत्र.	40	Number, area and average size of operational holdings in Maharashtra.
3.11. राज्य क्षेत्रातील पूर्ण झालेल्या पाटबंधारे प्रकल्पांची संख्या.	41	Number of Irrigation projects completed in state sector..
3.12. निर्मित सिंचन क्षमता व प्रत्यक्ष सिंचित क्षेत्र.	42	Irrigation potential created and actual irrigated area.
3.13. शासनाचे कार्यान्वित झालेले जल विद्युत प्रकल्प.	43	Government hydro projects commissioned.
4. पशुसंवर्धन		<i>Animal Husbandry</i>
4.1. पशुधन	44	Livestock population.
4.2. जिल्हावार पशुधन	46	Livestock population in each district.
4.3. पशुसंवर्धनासंबंधीची संकीर्ण माहिती	48	Miscellaneous statistics relating to animal husbandry.
4.4. शासकीय व सहकारी क्षेत्रातील दुग्धशाळा मार्फत झालेले दुधाचे संकलन व वितरण.	50	Collection and distribution of milk by dairies in Government and Co-operative sector.
4.5. दुग्धजन्य पदार्थांची उत्पादने व दूध शीतकरण केंद्रे.	51	Milk products and milk chilling centres.
5. मत्स्यव्यवसाय		<i>Fisheries</i>
5.1. खारवण केंद्रात केलेली माशांची आयात, मिठाचे वाटप आणि खारवलेले मासे.	52	Quantity of fish brought for curing, salt issued and fish removed.
5.2. मत्स्यव्यवसायासंबंधीची संकीर्ण माहिती	53	Miscellaneous statistics relating to fisheries.
6. वने		<i>Forests</i>
6.1. वनव्याप्त क्षेत्रांचे वर्गीकरण	55	Classification of forest area.
6.2. मुख्य आणि गौण वनोत्पादन	56	Production of major and minor forest produce.

विषय	पृष्ठ PAGE	Subject
7. उद्योग आणि खानकाम		Industry and Mining
7.1. चालू कारखान्यांचे कामगारांच्या संख्येनुसार वर्गीकरण.	57	Distribution of working factories according to working strength.
7.2. कारखाने व कामगारांची कामावरील दैनिक सरासरी यांचे कारखान्यांच्या प्रमुख गटानुसार वर्गीकरण.	58	Factories with average daily employment classified according to major groups of industries.
7.3. चालू कारखाने आणि त्यांतील कामगारांची जिल्हावार संख्या.	60	Working factories and average daily employment in each district.
7.4. उत्पादक भांडवल, औद्योगिक उत्पादन आणि मूल्यवृद्धी.	61	Productive capital, output and value added by manufacture.
7.5. कापड गिरण्यांतील सरासरी गैरहजेरी	63	Average percentage of absenteeism in the cotton textile industry.
7.6. औद्योगिक विवाद	64	Industrial disputes.
7.7. कापड उद्योगाची माहिती (गिरणी विभाग)	65	Working of cotton textile industry (mill sector).
7.8. खनिज उत्पादन	66	Mineral production.
7.9. औद्योगिक उत्पादन	67	Industrial production.
8. वीज		Electricity
8.1. विजेची स्थापित क्षमता, उत्पादन आणि वापर.	68	Installed capacity, generation and consumption of electricity.
8.2. विजेचा पुरवठा झालेली शहरे व खेडी	69	Towns and villages electrified.
9. संयुक्त भांडवली संस्था		Joint Stock Companies
9.1. ३१ मार्च १९८४ रोजी चालू असलेल्या संयुक्त भांडवली संस्था	70	Number of joint stock companies as on 31st March 1984.
10. बँका		Banks
10.1. बँक कार्यालये असलेल्या ठिकाणांची व बँक कार्यालयांची जिल्हावार संख्या	71	Number of places having banking offices and number of banking offices in each district.
11. सहकार		Co-operation
11.1. संस्था व सभासदांची संख्या, खेळते भांडवल, कर्जाक दिलेल्या रकमा आणि मालांची उलाढाल	72	Societies, membership, working capital, advances and turnover.
12. परिवहन व वळणवळण		Transport and Communication
12.1. रस्त्यांची लांबी	73	Road length.
12.2. पृष्ठभागानुसार रस्त्यांचे वर्गीकरण	74	Road length according to types of surface
12.3. महाराष्ट्र राज्य मार्ग परिवहन महामंडळाची वाहतूकविषयक आकडेवारी.	75	Operational statistics of Maharashtra State Road Transport Corporation.
12.4. वापरात असलेली मोटार वाहने	76	Motor vehicles in operation.
12.5. लोहमार्गाची लांबी.	77	Railway route length.
12.6. महाराष्ट्र राज्यातील डाक कार्यालये व तार कार्यालये यांची संख्या.	78	Post offices and telegraph offices in Maharashtra State.

विषय	पृष्ठ PAGE	Subject
13. जहाज वाहतूक		
<i>Shipping</i>		
13.1. मुंबई बंदरात असलेल्या जहाजांची संख्या व वजन.	79	Number and tonnage of vessels entered in Bombay Port.
13.2. मुंबई बंदरामध्ये गोदघा आणि बंदरे येथून हलविलेला माल.	80	Cargo handled at the docks and bunders in Bombay Port.
13.3. महाराष्ट्र राज्यातील निवडक गौण बंदरांतून हलविलेला (आयात व निर्यात) माल.	81	Cargo (imports and exports) handled at the selected minor ports of Maharashtra State.
13.4. महाराष्ट्र राज्यातील बंदरांतून होणारी प्रवासी वाहतूक.	82	Passenger traffic at the ports of Maharashtra State.
14. देशांतर्गत व्यापार		
<i>Inland Trade</i>		
14.1. महाराष्ट्राचा देशातील इतर राज्यांशी झालेला व्यापार.	83	Inland Trade of Maharashtra.
15. शिक्षण		
<i>Education</i>		
15.1. शिक्षणाच्या प्रकारानुसार संस्थांचे व विद्यार्थ्यांचे वर्गीकरण.	85	Institutions and enrolment by type of education.
15.2. जिल्हावार प्राथमिक व दुय्यम शिक्षण.	88	Primary and secondary education in each district.
16. जीवनविषयक आकडेवारी		
<i>Vital Statistics</i>		
16.1. जन्म, मृत्यू आणि बालमृत्यू यांचे प्रमाण	90	Birth rates, death rates and infant mortality rates.
16.2. कुटुंबकल्याणविषयक माहिती	92	Family Welfare Statistics.
16.3. महाराष्ट्र राज्यातील संस्थाकडून मिळालेल्या वैद्यकीय सुविधा.	93	Medical facilities available through institutions in Maharashtra State.
17. पोलीस आणि गुन्हे		
<i>Police and Crimes</i>		
17.1. पोलीस स्टेशने आणि पोलीसांची संख्या	94	Police stations and police force.
17.2. इंडियन पिनल कोडखाली झालेले दखलपात्र गुन्हे (गुन्हांचे प्रयत्न धरून).	95	Cognizable offences (including attempts) under Indian Penal Code.
18. कारागृहे		
<i>Prisons</i>		
18.1. कारागृहांची व कैद्यांची संख्या	96	Number of prisons and convicts.
19. घरबांधणी		
<i>Housing</i>		
19.1. घरांची वापरानुसार केलेली वर्गवारी	98	Classification of houses according to use.
19.2. वापरातील खोल्यांच्या संख्येनुसार कुटुंबांचे वर्गीकरण.	100	Distribution of households according to rooms occupied.

विषय	पृष्ठ PAGE	Subject
20. स्थानिक संस्था		Local Bodies
20.1. ग्रामपंचायतीची व्याप्ती, उत्पन्न आणि खर्च	101	Coverage, self-raised income and expenditure of Village Panchayats.
20.2. नगरपरिषदा व महानगरपालिका यांची घडण.	102	Constitution of Municipal Councils and Municipal Corporations.
20.3. नगरपरिषदांचे व महानगरपालिका यांचे उत्पन्न व खर्च.	104	Income and expenditure of Municipal Councils and Municipal Corporations
20.4. जिल्हा परिषदांचे उत्पन्न आणि खर्च	106	Income and expenditure of Zilla Parishads
20.5. प्रकारानुरूप स्थानिक संस्थांची संख्या	108	Local Bodies by types
21. सार्वजनिक निवडणुका		General Elections
21.1. सार्वजनिक निवडणुकांचे निकाल	109	Results of general elections
21.2. उमेदवारांचे पक्ष पाठिव्यानुसार वर्गीकरण	110	Candidates according to party affiliations
22. किंमत निर्देशांक		Price Indices
22.1. अखिल भारतीय धाऊक किमतीचे निर्देशांक (नवी मालिका).	111	All India wholesale price index numbers (New Series).
22.2. कामगारांच्या ग्राहक किमतीचे निर्देशांक (नवी मालिका).	114	Consumer price index numbers for working class (New Series).
22.3. नागरी श्रमिकेतर कर्मचाऱ्यांच्या ग्राहक किमतीचे निर्देशांक.	116	Consumer price index numbers for urban non-manual employees.
22.4. शेतमजुरांच्या ग्राहक किमतीचे निर्देशांक	117	Consumer price Index numbers for Agricultural labourers
23. रोजगार		Employment
23.1. औद्योगिक गटानुसार काम करणाऱ्यांचे (शेतीव्यतिरिक्त) वर्गीकरण.	118	Industrial classification of persons at work other than cultivation.
23.2. बिगरशेती व्यवसायातील कामगारांचे व्यवसायानुसार वर्गीकरण.	119	Occupational classification of persons at work other than cultivation.
23.3. सेवायोजने संबंधीची माहिती	120	Employment exchange statistics.
23.4A. राज्य सरकारचे कर्मचारी	121	State Government employees.
23.4B. श्रेणी व जातीकुमार राज्य सरकारचे कर्मचारी.	122	Class and castewise State Government employees.
23.5. सरकारी क्षेत्रातील रोजगार.	123	Employment in public sector.
23.6. दुकाने व व्यापारी संस्था अधिनियमाखाली नोंदलेल्या संस्थांतील रोजगार.	124	Employment under shops and establishment Act.
23.7. रोजगार हमी योजनेखाली महाराष्ट्र राज्यात घेण्यात आलेली प्रकारानुसार कामे व त्यावरील खर्च.	125	Categorywise number of works and expenditure incurred thereon under the employment guarantee scheme in Maharashtra State.

विषय	पृष्ठ PAGE	Subject
24. छापखाने व प्रकाशने		<i>Press and Publications</i>
24.1. छापखाने, वर्तमानपत्रे, पुस्तके आणि नियतकालिके.	126	Printing presses, newspapers, books and periodicals.
25. वार्षिक योजना		<i>Annual Plans</i>
25.1. महाराष्ट्राची पाचवी व सहावी पंचवार्षिक योजना.	127	Fifth and Sixth Five-Year Plan of Maharashtra.
26. राज्य वित्त		<i>State Finance</i>
26.1. राज्याची महसुली जमा	128	Revenue receipts of the State.
26.2. महसुली लेखावरील खर्च	133	Expenditure on revenue account.
26.3. राज्याच्या अर्थसंकल्पाचे पृथःकरण	139	Analysis of State Government Budget.
27. राज्य उत्पन्न		<i>State Income</i>
27.1. चालू आणि स्थिर किमतीनुसार राज्य उत्पन्न	141	State income at current and constant prices.
28. संकीर्ण		<i>Miscellaneous</i>
28.1. सकस व विशेष पोषण आहार कार्यक्रम	142	Applied and special nutrition programmes.
28.2. नियंत्रित बाजारपेठा	144	Regulated markets.
28.3A महाराष्ट्रातील आयुर्विमाविषयी माहिती	148	Life Insurance in Maharashtra.
28.3B महाराष्ट्रातील साधारण विम्याचा प्रत्यक्ष प्रिमियम.	149	Gross direct premium written in Maharashtra.
28.4. पर्यटन विभागाने मान्यता दिलेल्या हॉटेलांची महाराष्ट्रातील संख्या.	150	Number of hotels in Maharashtra approved by the tourism department.
29. निवडक निर्देशांकांचा कल		<i>Trends in selected indicators</i>
29.1. शेती	152	Agriculture.
29.2. पशुधन व कुक्कुट	156	Livestock and poultry.
29.3. उद्योग आणि खानकाम	158	Industry and mining.
29.4. बोज	160	Electricity.
29.5. सहकार	162	Co-operation.
29.6. परिवहन आणि दळणवळण	164	Transport and communications.
29.7. शिक्षण	166	Education.
29.8. अखिल भारतीय घाऊक किमतीचे निर्देशांक (नवी मालिका).	168	All India wholesale price index numbers (New Series).
29.9. कामगार ग्राहक किमतीचे निर्देशांक (नवी मालिका).	170	Consumer price index numbers for working class (New Series).
29.10. राज्य उत्पन्न	172	State income.